

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/141,Uroczystosci-poswiecone-60-rocznicy-smierci-sanitariuszki-5-Wilenskiej-Brygady-A.html>
08.04.2026, 08:10

Uroczystości poświęcone 60 rocznicy śmierci sanitariuszki 5 Wileńskiej Brygady AK - Danuty Siedzikówny „Inki” - Sopot - 27-29 sierpnia 2006 r.

* * *

Danuta Siedzikówna ps. "Inka" urodziła się 3 IX 1928 w Guszczewinie koło Narewki, na skraju Puszczy Białowieskiej. Wychowała się w rodzinie o ugruntowanych tradycjach patriotycznych. Ojciec Waław Siedzik jako student Politechniki w Petersburgu został w 1913 zesłany na Sybir za uczestnictwo w polskiej organizacji niepodległościowej. Wrócił do Polski dopiero w 1926 r. Był leśniczym w Olchówce k. Narewki. Deportowany przez NKWD w lutym 1940 r. w głąb Związku Sowieckiego, od 1941 r. żołnierz gen. W. Andersa, zmarł w 1942 r., pochowany na cmentarzu polskim w Teheranie. Matka Danki, Eugenia z Tymińskich, spokrewniona z rodziną Piotra Orzeszki, męża pisarki Elizy Orzeszkowej, złożyła przysięgę i należała do siatki terenowej AK. Aresztowana przez Gestapo w listopadzie 1942, po ciężkim śledztwie zamordowana we wrześniu 1943 r. w lesie pod Białymstokiem, pochowana w nieznanym miejscu.

Danka uczyła się w szkole powszechnej w Olchówce, a w okresie wojny w szkole sióstr salezjanek w Różanymstoku k. Grodna. Po zamordowaniu matki, razem z siostrą Wiesławą złożyła przysięgę AK w grudniu 1943. Miała zaledwie 15 lat.

Odbyła szkolenie sanitarne. Po przejściu frontu podjęła pracę kancelistki w nadleśnictwie Hajnówka. Aresztowana w czerwcu 1945 r. wraz z innymi pracownikami nadleśnictwa przez grupę NKWD-UB, z polecenia zastępcy szefa WUBP w Białymstoku Eljasza Kotonia - za współpracę z antykomunistycznym podziemiem. Uwolniona z konwoju przez patrol wileńskiej AK Stanisława Wołonciewa "Konusa", operujący na tym terenie, podkomendnych mjr. "Łupaszki". Została sanitariuszką w oddziale "Konusa", potem w szwadronach por. Jana Mazura "Piasta" i por. Mariana Plucińskiego "Mściława". Przez krótki czas jej przełożonym w tym okresie był por. Leon Beynar "Nowina", zastępca mjr. "Łupaszki", znany później jako Paweł Jasienica. Przybrała pseudonim "Inka", na pamiątkę szkolnej przyjaźni. Na przełomie 1945-46, zaopatrzona w dokumenty na nazwisko Danuta Obuchowicz, podjęła pracę w nadleśnictwie Miłomłyn pow. Ostróda. Wczesną wiosną 1946 r. nawiązała kontakt z ppor. Zdzisławem Badochą "Żelaznym", dowódcą jednego ze szwadronów "Łupaszki", i do VII 1946 r. służyła w tym szwadronie jako łączniczka i sanitariuszka, uczestnicząc w akcjach przeciwko NKWD, UB i ich konfidentom. Po śmierci "Żelaznego", zabitego podczas obławy UB w czerwcu 1946 r., wysłana przez jego następcę ppor. Olgierda Christę "Leszka" do Gdańska po zaopatrzenie medyczne dla szwadronu. Tam aresztowana rankiem 20 lipca

1946 r. i umieszczona w pawilonie V więzienia w Gdańsku jako więzień specjalny. Po ciężkim śledztwie 3 sierpnia 1946 r. skazana na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku. Zarzucono jej nakłanianie do rozstrzelania dwóch funkcjonariuszy UB podczas akcji szwadronu w Tulicach pod Sztumem. Była to nieprawda. W szwadronie panowała dyscyplina wojskowa, sanitariuszka nie wydawała żadnych poleceń ani rozkazów. Z zeznań milicjanta Mieczysława Mazura przed sądem w Gdańsku (1946) oraz z relacji byłych żołnierzy "Łupaszki" wynika, że "Inka" opatrywała po walce także rannych milicjantów.

Wyrok śmierci na sanitariuszkę był komunistyczną zbrodnią sądową, zarazem aktem zemsty i bezradności gdańskiego UB (od którego realnie zależał wyrok) wobec niemożności rozbicia oddziałów mjr. "Łupaszki". Szwadron "Żelaznego", w którym służyła "Inka", był szczególnie nienawidzony przez gdański WUBP z powodu licznych, udanych akcji na placówki UB, m.in. brawurowy rajd przez powiaty starogardzki i kościerski 19 V 1946 r., podczas którego opanowano kilka posterunków milicji i placówek UB, likwidując sowieckiego doradcę PUBP w Kościerzynie, kilku funkcjonariuszy UB i ich konfidenta. "Inka" nie uległa namowom obrońcy z urzędu i nie podpisała się pod pismem do Bieruta o ułaskawienie. Pismo pisane w pierwszej osobie ("Ja, Danuta Siedzikówna...") podpisał obrońca. Bierut nie skorzystał z prawa łaski. W przesłanym siostrze Halinie i Jadwidze Mikołajewskim z Gdańska grypsie z więzienia S. napisała:

"Powiedzcie mojej babci, że zachowałam się jak trzeba". Zdanie to należy tłumaczyć nie tylko przebiegiem śledztwa, lecz także odmową podpisania prośby o ułaskawienie. Zważywszy na ideowe przesłanki takiego zachowania, należy dostrzec w postawie młodej sanitariuszki rysy heroiczne. Została rozstrzelana rankiem 28 sierpnia 1946 r. o 6.15 strzałem w głowę przez dowódcę plutonu egzekucyjnego z KBW, ponieważ egzekucja z udziałem żołnierzy się nie udała, żaden nie chciał zabić "Inki", choć strzelali z odległości trzech kroków do niej i jej współtowarzysza niedoli, Feliksa Selmanowicza "Zagończyka", również żołnierza mjr. "Łupaszki". Przebieg egzekucji znany jest ze szczegółowych relacji złożonych w oddziale gdańskim IPN przez żyjących do dziś świadków: ks. Mariana Prusaka (spowiednika "Inki" przed egzekucją) ówczesnego zastępcy naczelnika więzienia w Gdańsku. Według tych relacji, przed egzekucją "Inka" krzyknęła: "Niech żyje Polska!", a po salwie plutonu, przed strzałem kończącym jej życie, zawołała: "Niech żyje major <Łupaszko>!". Miejsce pochówku "Inki" zostało przez UB utajnione. "Inka" i "Zagończyk" mają symboliczne groby na cmentarzu garnizonowym przy ul. Giełguda w Gdańsku, domniemanym miejscu pochówku, nieopodal więzienia.

"Inka" ma też tablicę pamiątkową w bazylice NMP w Gdańsku oraz kamienny obelisk w Sopocie, obok Pomnika AK. Zainteresowanie postacią "Inki" w ostatnich latach narasta, ze względu na symboliczne dla dziejów Polski tego okresu losy jej rodziny (represjonowanej przez NKWD, Gestapo i UB) oraz ze względu na szczególne walory edukacyjne historii życia młodej sanitariuszki, wiernej do końca przysiędze AK. Powstaje spektakl telewizyjny i książka o jej życiu, w rodzinnej Narewce powstaje pamiątkowa tablica. (Piotr Szubarczyk -

OBEP IPN Gdańsk)

24.08.06